Mijnheer de Voorzitter, Vrienden van het C.D.A.,

Bijna op de kop af is het kabinet nu twee jaar bezig.
Of moet ik zeggen: bijna met de kop eraf? Maar daar zullen we het straks nader over hebben.
Hoe te oordelen over het werk dat het kabinet in die periode heeft gedaan? De meest recente beoordeling die over het kabinet is uitgesproken kwam van de Eerste Kamerfractie van ons C.D.A. tijdens de algemene politieke beschouwingen in die Kamer van ruim twee weken geleden.
De heer Van Hulst, voorzitter van de fractie, eindigde daar zijn rede aldus:
"Ondanks het woeden van vele elementen is er niemand overboord gesprongen, niemand van de bemanning is gekielhaald, er zijn aan boord geen aanzetten tot muiterij, het schip is niet stuurloos geworden, nog veel minder gezonken. Daarom mag ik namens mijn fractie mijn eindconclusie formuleren. Dat eindoordeel luidt: Kabinet, ga verder!"
Dat is een aanmoediging die je natuurlijk goed doet.
Toch ligt de weg die wij verder hebben te gaan vol met obstakels. Anders gezegd: de reis wordt nog moeitevoller dan hij al geweest is.
Een half jaar na ons optreden kwamen wij met Bestek'81, een beleidsplan vóór werkgelegenheid en herstel van rendementen in de bedrijven en tegen het voortwoekeren van de inflatie, voortgaande ontwaarding van onze munt die de spaarzin aantast en ernstige sociale schade
berokkent aan tal van mensen die het verre van breed hebben en zijn aangewezen op een inkomen dat door niets en niemand wordt geïndexeerd.
Dat plan is met kritiek overladen, het zij zo. Maar voor het eerst sinds een reeks van jaren is onze inflatie lager geworden zelfs dan die in het economisch sterke en financieel-solide buurland de Duitse Bondsrepubliek!
En eindelijk groeit de werkloosheid niet langer meer de pan uit. Er is een eind gekomen aan die heilloze ontwikkeling. Nu is er een zekere stabilisatie ingetreden om en nabij het officiële cijfer van 210.000. Dat cijfer is en blijft te hoog, natuurlijk, vooral wanneer men in aanmerking neemt dat er daarnaast nog een zeer omvangrijk verborgen werkloosheid bestaat. Toen we aan onze taak begonnen, stelden we ons ten doel de geregistreerde werkloosheid in 1981 te reduceren tot 150.000. Dat, moeten we nu zeggen, krijgen we

niet voor mekaar. Maar wel hebben we door een beleid van economisch herstel in gang te zetten de sociale ramp afgewend die een bijna verdubbeling van de werkloosheid binnen enkele jaren zou hebben betekend. En dat zou zich zonder het nieuwe beleid hebben voltrokken: op basis van berekeningen van het Centraal Plan Bureau is die prognose vorig jaar gemaakt.
Sinds wij ons werk ter hand hebben genomen hebben zich in de wereld om ons heen een aantal ontwikkelingen voorgedaan die onze welvaart ernstig bedreigen. Nou en?, hoor ik velen van u denken, want welvaart is in onze krin een weinig geliefd woord, want het lijkt haaks te staan op versobering, op voorrang voor immateriële zaken, haaks dus op "niet bij brood alleen".
Maar ik bedoel met welvaart nu niet alleen en zeker niet in de eerste plaats de omvang van het besteedbaar inkomen van de Nederlandse burger. Ik bedoel met welvaart ook de totaliteit van voorzieningen die onze gemeenschap financiert en de burgers tot hun welzijn ter beschikking stelt: sociale woningbouw en onderwijs, gezinshulp en bejaardenzorg, beveiliging door defensie en politie ons, in de wereld unieke stelsel van sociale zekerheid.

Welnu, deze welvaart te bewaren zal in de jaren tachtig uiterst moeilijk worden en dus staat ook het maken van de honderdduizenden arbeidsplaatsen die er in die periode zouden moeten komen onder een groeiende spanning. Eergisteren kwam het bericht dat een aantal, olielanden, waaronder Saoedie-Arabië, de olieprijzen opnieuw fors hebben verhoogd. Dat komt neer op een verdubbeling van de olieprijs binnen één jaar! Zo'n beslissing is een harde klap voor ons land, voor de andere geïndustrialiseerde landen en ook helaas, voor de op deze grondstof aangewezen ontwikkelingslanden. De directe en indirecte gevolgen daarvan zijn ingrijpend. Voor het komend jaar hebben wij gerekend met een groei van de wereldhandel van 4 %.
We krijgen al voorspellingen binnen uit de OESO in Parijs dat die groei wel eens zou kunnen instorten tot 0. We gaan, hoe dan ook, een heel moeilijke tijd tegemoet.
In deze omstandigheden is er alles aan gelegen dat er een uiterste matigheid wordt betracht. Naarmate de particuliere inkomens meer beslag leggen op het nationale inkomen, zal er scherper gekort moeten worden op de collectieve uitgaven. En waar zouden die klappen dan in de collectieve sector moeten vallen? We komen hier te staan voor de pijnlijkste dilemma's!

Het kabinet heeft er al het redelijkerwijze mogelijke aan gedaan om een sociaal akkoord mogelijk te maken tussen de centrale organisaties van werkgevers en werknemers. Eerst bijna f. 800 miljoen aan belastingverlichting voor de lagere inkomens en lager dan nog een paar honderd miljoen erbij. Nagenoeg een miljard dus heeft het kabinet hiervoor ingezet. Het is op het nippertje niet gelukt.
Het C.N.V. was bereid, maar de onderhandelaars van het F.N.V. zaten jammer genoeg aan een te kort gehouden teugel Het kabinet beraadt zich nu over de consequenties van zijn eigen verantwoordelijkheid in deze hoogst belangrijke zaak.
Dit is een zaak van nationale betekenis, een zaak die de partijpolitieke tegenstellingen verre te boven gaat. Daarom vind ik het onthutsend dat de heer Den Uyl, blijkens een bericht dat op 20 november j.l. verscheen in Het Vrije Volk, midden tijdens de besprekingen over een sociaal centraal akkoord, op een partijbijeenkomst in Bergen op Zoom de vakbeweging heeft opgeroepen (ik citeer) "niet in te gaan op het lokkertje van de belastingverlaging". Dat is bar en boos, Mijnheer de Voorzitter, en beneden de maat van een man die ministerpresident was van ons land. Als het zó moet, dan kan dat "was" maar beter zo blijven.
Het kabinet is, volhardend en voorzichtig tegelijk, bez: de voortgaande stijging van de collectieve uitgaven (nu al 64 % van het nationale inkomen!) wat te temperen. Daarbij worden ook zekere correcties in de wetgeving op de sociale zekerheid betrokken. A.s. dinsdag zal de Tweede Kamer over een belangrijk wetsvoorstel daaromtrent stemmen.
De oppositie heeft over onze initiatieven op d: gebied een oorverdovend stampei gemaakt. Dat mag. In een parlementaire democratie is de oppositie ervoor om te opponeren, om te critiseren telkens wanneer daartoe redenen bestaan. Maar dan wel op basis van eerlijke informatie en niet van demagogie. Het gaat bij voorbeeld niet aan op het Haagse Malieveld of waar dan ook een manifestatie op touw te zetten van gehandicapte mensen met verhalen die kant noch wal raken over kwalijke plan: die de regering zou smeden met betrekking tot de sociale uitkeringen waarvan die mensen moeten leven.
Als je zoiets meemaakt, doet het je goed brieven te ontvangen - en die zijn talrijk! - als van een vrouw ui Utrecht die mij onlangs o.a. het volgende schreef:
"Dan wilde ik u en het kabinet nog bedanken voor de sociale uitkering die wij vanaf oktober 1978 hebben mogen ontvangen, omdat mijn man een zware hersenbloeding heeft gehad en niets meer kan doen.

"Daar kan ik goed van leven en houd soms nog iets over. Dus laat (volgt een bekende naam) de mensen niet zo opruien, want het is ruim voldoende. Natuurlijk kun je er geen auto op nahouden, geen eigen of tweede huis, geen boot of caravan, maar dat hoeft ook niet."

En zij eindigt haar brief met de regering veel wijsheid toe te wensen in deze moeilijke tijd. "Goede vaart en grote dank".

Mijnheer de Voorzitter,

Deze vrouw is niet de enige die het kabinet aan het werk wil laten. De actualiteitenrubriek "Brandpunt" heeft enkele weken geleden de uitkomsten bekend gemaakt van een enquête die mede de volgende vraag bevatte:

"Het kabinet is op dit moment bijna 2 jaar in functie en heeft dus nog 2 jaar tegoed(!). Hoopt u dat het kabinet deze twee jaar nog zal volmaken?"

Van alle ondervraagden zei 60 % ja op deze vraag en van de C.D.A.-stemmers was het percentage dat bevestigend antwoordde 96 % .

Dat geeft ons weer moed in het hart en pit in het lijf om vol te houden, als de ernst en het getal van de problemen die je te torsen krijgt wel eens zwaar vallen. Blijkbaar heeft de heer Den Uyl weinig medestanders wanneer hij het kabinet verwijten maakt van (ik citeer Het Binnenhof van 15 november j.l.) "gemelijkheid, gelatenheid" en zo nog wat meer. De oppositieleider was aan het woord in een bijeenkomst van hoofdredacteuren. Hij deed daar wonderlijke uitspraken.

Het zou hem niets verbazen als bij voorbeeld ook het hoge ziekteverzuim te maken zou hebben met het nu zittende kabinet. Volgens de genoemde krant wees de P.v.d.A.-voorman erop dat in tijden van spanning, zoals kort na het binnenvallen van de Duitsers in ons land,

vele mensen plotseling van een kwaal geen last meer hebben. Nu echter zouden de mensen, door het ontbreken van een doel voor de samenleving, echter weer zoveel tijd hebben om na te denken.

Kennelijk is deze analyse van de maatschappelijke situatie van vandaag niet van toepassing op de spreker zelf. Men zou hem toewensen dat hij soms, alvorens zulke uitspraken te doen, eens wat meer tijd nam om na te denken.

Dat ons kabinet tot dusver tegen de problemen bestand is gebleken, komt door de goede verstandhouding tussen de bewindslieden onderling, en doordat wij, al zijn er wel wrijvingen geweest, op de momenten waarin het erop aankwam, gesteund werden door

de beide regeringsfracties in de Tweede en in de Eerste Kamer. Zeker, er zijn bij tijd en wijle problemen tussen de fracties, met name in de Tweede Kamer, maar de coalitie heeft deze stuk voor stuk uiteindelijk tot een oplossing gebracht.
Kortom: de na zeven formatiemaanden tenslotte tot stand
gekomen coalitie met de V.V.D. is hittebestendig en het land ten goede gebleken.
Hittebestendig is trouwens ook het C.D.A. zelf. De wezenlijke eensgezindheid is zo diep geworteld, dat onze nieuwe politieke groepering verschillen van opvatting, ook over kwesties die de mens diep beroeren, goed kan doorstaan. Laat die geest van onderlinge verbondenheid vooral zichtbaar en voelbaar worden als zich zulke beproevingen aandienen, zonder verkettering van wie dan ook. De heer Terlouw s al bezig geweest het C.D.A. in moten te hakken, an sommigen in ons midden een
toegangsbewijs uitreikend voor een progressief politiek verbond. Hij besefte zelf niet dat hij daarmee het eerste hoofdstuk schreef van zijn nieuwste sprookjesboek.
Mijnheer de Voorzitter,
Veel gewichtige kwesties moet ik in deze jaarrede tot ons C.D.A.-congres onbesproken laten. Maar over één zaak mag en wil ik vandaag beslist niet zwijgen: het
vraagstuk van de nucleaire bewapening.

De discussie daarover is even oud als de huiveringwekkende aanwezigheid van deze wapens op de wereld sinds 1945.
In het nabije verleden heeft de verontrusting hierover scherper vormen aangenomen, eerst toen de eventuele aanm[missing] van het neutronenwapen ter sprake kwam en nu naar
aanleiding van het NAVO-antwoord op de SS 20-raketten en daarmee gelijksoortige nucleaire wapensystemen die de Sovjet-Unie sinds twee jaar bezig is te installeren op haar grondgebied.
Van de produktie van het neutronenwapen, bestemd als
defensief antwoord op de grote overmacht aan tanks bij het Warschaupakt, heeft de President van de Verenigde Staten vooralsnog afgezien. Anders is het gegaan met de kruisraketten en de Pershings II.
De geschiedenis daarvan is deze. Naar aanleiding van de invoering door de Sovjet-Unie van het nieuwe SS 20-systee (elke week komt er een raket met drie onafhankelijk van elkaar richtbare kernladingen bij), heeft de NAVO in oktober 1977, d.w.z. met

medewerking van het vorige kabinet, een werkgroep in het leven geroepen ter beantwoording van de vraag hoe te reageren op deze nieuwe dreiging. Het is het eindrapport van die werkgroep van deskundigen dat ten grondslag lag aan de besluit-vorming door de NAVO-ministers op woensdag 12 december j. Die werkgroep kwam met een conclusie tot invoering van 572 kernladingen in nieuwe wapensystemen. Het is op initiatief van de Duitse Bondsrepubliek en van Nederland geweest dat later naast die werkgroep een andere werd
geplaatst om zich te wijden aan de wapenbeheersing en daartoe strekkende voorstellen te ontwikkelen.
Dat laatste komt voor Nederland op de verdienstelijke rekening van onze C.D.A.-minister van Defensie,
Willem Scholten.
Van het begin af aan waren de Nederlandse ministers van oordeel dat het voorgestelde aantal kernladingen van 572 te hoog was. Al vóórdat in de Tweede Kamer in het NAVO-debat van 7 en 8 november j.l. de vertrekpunten van het C.D.A. ter tafel werden gebracht, heeft onze Defensieminister, waarin steeds door onze collega Van der Klaauw gesteund, bij de bondgenoten met kracht en klem gepleit voor een vermindering van het voorgestelde programma. De bondgenoten voelden daar niets voor. Zij wezen erop dat het op zijn vroegst in 1983 tot een begin van stationering zou kunnen komen en dat het Westen dan op dit terrein al zes jaar achterstand zou hebben op de Sovjet-Unie. Zij wierpen ons ook tegen dat er dus nog zes jaar lang met de Sovjets onderhandeld zou kunnen worden en dat, voorzover die onderhandelingen resultaat zouden opleveren, het Westen in 1983 minder dan het voorgestelde aantal kernladingen zou behoeven op te stellen, eventueel zelfs helemaal geen.
Zij voerden ook aan dat de Sovjet-Unie op het achterwegege laten van de produktie van het neutronenwapen geen enkele positieve reactie had getoond, maar in hetzelfde tempo was voortgegaan met het uitbreiden van zijn conventionele en nucleaire strijdmacht.

Toch hadden wij misschien de bondgenoten tot een verlaging van het programma kunnen bewegen. Maar dan op voorwaarde dat Nederland zich nu, evenals Engeland, Duitsland, België en Italië, zou verbinden om eventueel in 1983 een deel van het verlaagde aantal in Nederland op te nemen. Toen wij te kennen gaven ons daartoe nog

niet te kunnen verplichten, knapte dit gesprek en kregen wij ten antwoord: Als gij, Nederlanders, anders dan de andere vier NAVO-landen die de nieuwe wapens straks eventueel moeten opstellen, uw medewerking nu niet toezeggen dan aanvaarden wij dat. Maar dan wensen wij geen
bemoeienis van u meer met wat de andere betrokken Lid-Staten wél noodzakelijk vinden en wél voor hun aandeel bereid zijn te doen.
Heeft Nederland nu wel of niet ingestemd met de produktie en plaatsing (het laatste vanaf 1983 dus) van de nieuwe wapensystemen? Daarover het volgende.

1. Over de produktie als zodanig werd in de NAVO- bijeenkomst van j.1. woensdag geen beslissing aan

de bondgenoten gevraagd. Het zijn de Verenigde Staten, en zij alleen, die daartoe kunnen beslissen en daarvoor verantwoordelijkheid kunnen nemen.

2. Wel is natuurlijk waar dat de bondgenoten invloed konden uitoefenen op deze Amerikaanse beslissing. De Verenigde Staten zullen immers waarschijnlijk niet méér willen produceren dan wat er in Europa straks eventueel gestationeerd kan worden.

Welnu, Nederland heeft zich thans nog niet tot enige stationering verplicht.

3. Overigens hebben de Nederlandse ministers ter vergadering geen goed- of afkeuring uitgesproken over de positie die de andere bondgenoten innamen. De verklaring daarvan ligt in de zojuist geschetste voorgeschiedenis.
4. Alle bondgenoten waren en zijn het erover eens dat de inmiddels (sinds 1977) ontstane situatie - helaas - vraagt om een modernisering van het - thans geringe en kwetsbare - LRTNF-potentieel aan NAVO-zijde. Nederland heeft daarbij het standpunt ingenomen dat een besluit omtrent plaatsing van nieuwe systemen niet nu al moet worden genomen, maar eventueel over twee jaar.

Het Nederlandse voorbehoud met betrekking tot die plaatsing is op tweeërlei wijze vastgelegd: in de notulen van de vergadering en in een Annex die behoort bij en deel uitmaakt van de besluitenlijst. In het perscommuniqué dat na de vergadering is verstrekt, wordt van het Nederlandse voorbehoud niet uitdrukkelijk melding gemaakt, maar het ligt wel in enkele formuleringen van dat communiqué besloten. Er kan aldus geen enkele twijfel bestaan omtrent hetgeen waartoe Nederland zich jegens de bondgenoten wel en niet heeft verplicht.
Op deze wijze heeft Nederland het redelijkerwijs mogelijk gedaan om - met behoud van onze verbondenheid met de NAVO - het belang van de wapenbeheersing te dienen.

Al hebben wij de bondgenoten door zo te handelen wel op de proef gesteld, onze houding is geaccepteerd en onze loyaliteit in de Alliantie is niet in het geding gekomen. Persoonlijk heb ik mogen vaststellen dat de regeringen in Washington en in de Europese hoofdsteden van NAVO-landen ons blijven beschouwen als een goede en betrouwbare bondgenoot. En zo behoort het ook te blijven.

Mijnheer de Voorzitter,

Wij hebben ons uiterste best gedaan. Het in de gegeven omstandigheden best mogelijke resultaat is bereikt.

De verdiensten daarvan komen allereerst de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie toe.

Wij zijn op een eerlijke manier te werk gegaan, zowel in onze relatie met de bondgenoten als in die met ons eigen Nederlandse parlement. Van dubbel spel is in het geheel geen sprake. Elke insinuatie dat zulks wel het geval zou zijn, wijzen wij met verontwaardiging af.

Woensdag a.s. zullen wij ons verantwoorden in de Tweede Kamer. Vandaag sta ik voor ons congres.

Met fierheid en opgeheven hoofd, in de overtuiging dat wij naar beste weten en kunnen hebben gehandeld en in het vertrouwen dat het oordeel over onze inspanningen en het resultaat daarvan dienovereenkomstig zal luiden.